

Ефективно използване на ресурсите и отпадъци

Моделите на използване на ресурсите в миналото и сега са довели до високи равнища на замърсяване, влошаване на качеството на околната среда и изчерпване на природните ресурси. Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа следва да промени тази тенденция, тъй като тя очертава начините, по които ние можем да превърнем икономиката на ЕС в устойчива икономика до 2050 г. Политиката на ЕС в областта на отпадъците има дълга история и традиционно е била съсредоточена върху по-устойчиво управление на отпадъците от гледна точка на опазването на околната среда. Новият дневен ред, основан на ефективното използване на ресурсите, ще включва преглед на ключовите цели, определени в законодателството на ЕС в областта на отпадъците.

Правно основание и цели

Членове 191—193 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)

Общ контекст

Всички продукти произлизат от природни ресурси. Европейските икономики разчитат в голяма степен на **природните ресурси**. Ако настоящите модели се запазят, влошаването и изчерпването на природните ресурси, както и генерирането на отпадъци ще продължат. В момента ресурсите се използват в мащаб, който застрашава шансовете на бъдещите поколения — и на развиващите се страни — да имат достъп до подобавания им дял от ограничените ресурси. Понастоящем приблизително 16 тона материали се използват на глава от населението всяка година в ЕС, от които 10 тона се използват за материални запаси (инфраструктури, жилища, дълготрайни стоки) и икономиката оставя 6 тона като **отпадъци**. През 2011 г. 37 % от отпадъците бяха депонирани в депа, 23 % бяха изгорени и по-малко от 40 % бяха обработени, рециклирани или повторно използвани. Рационалното използване на природните ресурси представлява едно от най-ранните съображения, свързани с околната среда, които са залегнали в основата на първите Европейски договори. Шестата програма за действие на ЕС за околната среда определи превенцията и управлението на отпадъците като един от четирите основни приоритета. **Пътната карта за ефективно използване на ресурсите** е сред ключовите инициативи на Седмата програма за действие за околната среда. Една от нейните основни цели е да разгърне икономическия потенциал на ЕС, така че той да е в състояние да бъде по-продуктивен, като същевременно използва по-малко ресурси и премине към кръгова икономика.

А. Ефективно използване на ресурсите

Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа (COM(2011)0571) е част от водещата инициатива за ефективно използване на ресурсите на стратегията „Европа 2020“. Тя подкрепя

преминаването към устойчив растеж посредством нисковъглеродна икономика с ефективно използване на ресурсите. Пътната карта отчита напредъка, постигнат във връзка с Тематичната стратегия за устойчиво използване на природните ресурси от 2005 г. (COM(2005)0670) и Стратегията на ЕС за устойчиво развитие, и определя рамка за разработване и прилагане на бъдещи действия. Тя също така очертава структурните и технологичните промени, необходими до 2050 г., включително основните етапи, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г. В нея се предлагат начини за повишаване на производителността на ресурсите и за прекъсване на връзката между икономическия растеж, от една страна, и използването на ресурсите и неговото въздействие върху околната среда, от друга. Повишаването на ефективното използване на ресурсите е от решаващо значение за осигуряването на растеж и работни места в Европа. Посредством технологичните иновации то създава основни икономически възможности, подобрява производителността, намалява разходите и повишава конкурентоспособността. Очаква се то да повиши заетостта в бързоразвиващия се сектор на „зелените технологии“ и да открие нови пазари за износ.

Б. Управление и превенция на отпадъците

1. Настоящата Рамкова директива относно отпадъците (2008/98/ЕО) е продължение на тематичната стратегия за превенция и рециклиране на отпадъците (COM(2005)0666), отменяща предишната Рамкова директива относно отпадъците (75/442/ЕИО, кодифицирана като 2006/12/ЕО), Директивата относно опасните отпадъци (91/689/ЕИО) и Директивата относно обезвреждането на отработени масла (75/439/ЕИО). Тя има за цел да реформира и опрости политиката на ЕС чрез въвеждане на нова рамка и определяне на нови цели с акцент върху превенцията. Тя установява основни концепции и определения в областта на управлението на отпадъците, включително определения за отпадъци, рециклиране и оползотворяване. Тя е изисквала от държавите членки да създадат национални програми за превенция на отпадъците до 2013 г. и предвижда йерархия на отпадъците.
2. Регламентът относно превози на отпадъци ((ЕО) № 1013/2006) определя правила за превозите на отпадъци както в рамките на ЕС, така и между ЕС и държавите извън него със специфичната цел за подобряване на опазването на околната среда. Той обхваща превоза практически на всички видове отпадъци (с изключение на радиоактивни материали) с автомобилен, железопътен, морски и въздушен транспорт. По-специално износът на опасни отпадъци за държави извън ОИСР и износът на отпадъци за обезвреждане извън ЕС/Европейската асоциация за свободна търговия са забранени. При все това незаконните превози на отпадъци продължават да представляват сериозен проблем и предложението, прието от Парламента на 17 април 2014 г., за изменение на Регламент (ЕО) № 1013/2006 има за цел да подпомогне постигането на по-уеднаквено прилагане на Регламента относно превози на отпадъци. Новият регламент ще укрепи разпоредбите относно инспекциите на съществуващото законодателство с по-силни изисквания за националните инспекции и планиране.

В. Законодателство в областта на производството и потоците от отпадъци

1. Излезли от употреба превозни средства: Директива [2000/53/ЕО](#) има за цел да намали отпадъците от излезлите от употреба превозни средства и техните компоненти, например чрез увеличаване на нивото на повторна употреба и оползотворяване до 95 % до 2015 г., а на нивото на повторна употреба и рециклиране – до най-малко 85 %. Тя също така насърчава производителите и вносителите да ограничат употребата на опасни вещества и да развиват интегрирането на рециклирани материали. Доклад относно прилагането (COM(2009)0635) показва, че прилагането на Директивата относно излезлите от употреба превозни средства се е оказало проблематично в много държави членки поради различия между броя на анулираните регистрации на автомобили и броя на регистрациите на излезли от употреба превозни средства, както и поради незаконния износ за развиващите се страни.
2. Регламентът на ЕС относно рециклирането на кораби ([\(ЕС\) № 1257/2013](#)) влезе в сила на 30 декември 2013 г. Неговата основна цел е да предотврати, намали и да премахне произшествията, нараняванията и други неблагоприятни въздействия върху човешкото здраве и околната среда, причинени от рециклирането и третирането на кораби в ЕС, по-специално с цел да се гарантира, че опасните отпадъци от рециклирането на корабите подлежат на екологосъобразно управление. Регламентът определя редица изисквания за европейските кораби, европейските корабособственици, съоръженията за рециклиране на кораби, които имат готовност да рециклират европейски кораби, и за съответните компетентни органи или администрации. С цел гарантиране на правна яснота и избягване на административна тежест корабите, обхванати от новото законодателство, ще бъдат изключени от приложното поле на [Регламента относно превози на отпадъци \(ЕО\) № 1013/2006](#).
3. Директива 2002/96/ЕО, изменена с [Директива 2008/34/ЕО](#), има за цел опазване на почвата, водата и въздуха чрез подобряване и намаляване на изхвърлянето на отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО). Директива 2002/95/ЕО относно ограничението за употребата на определени опасни вещества в електрическото и електронното оборудване (ОБЕЕО), приета успоредно с Директивата относно ОЕЕО, има за цел да опази околната среда и човешкото здраве чрез ограничаване на употребата на олово, живак, кадмий, хром и бромирани забавящи горенето вещества в това оборудване. Прилагането на директивите относно ОЕЕО и ОБЕЕО в държавите членки се оказа трудно, като само една трета от всички електрически и електронни отпадъци са били събрани и правилно обработени. През 2012 г. съответно беше приет преработен текст на [Директивата относно ОЕЕО \(2012/19/ЕС\)](#) и на [Директивата относно ОБЕЕО \(2012/18/ЕС\)](#) вследствие на дълъг законодателен процес. Целта е била подобряване на прилагането им, намаляване на произтичащата от това административна тежест и изясняване на отношенията между двете директиви. Новите директиви изискват от държавите членки да увеличат своите нива за събиране

на отпадъци от електрическо и електронно оборудване и да позволят на потребителите да връщат уреди във всеки магазин, в който се продават малки електрически уреди, без да е необходимо да закупуват нови стоки. Тежестта за доказване по отношение на превоза на отпадъци от електрическо оборудване понастоящем се носи от износителя, като по този начин се възпрепятстват незаконните превози на отпадъци в държави, които не са членки на ЕС, за обезвреждане, което вреди на околната среда.

4. **Обезвреждане на отпадъци от батерии и акумулатори:** Директива 2006/66/ЕО относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори има за цел да подобри управлението на отпадъците и екологичните показатели на такива артикули чрез създаване на правила за тяхното събиране, рециклиране, обработване и обезвреждане. Директивата определя и пределно допустими стойности за някои опасни вещества (по-специално живак и кадмий) в батериите и акумулаторите. Директива за изменение 2013/56/ЕО премахна освобождаването за клетъчни батерии с живачно съдържание не повече от 2 % тегловно. По целесъобразност изискванията и форматът за регистрацията на производителите следва да бъдат в съответствие с правилата и формата за регистрация, установени съгласно Директивата относно ОЕЕО.
5. **Радиоактивни отпадъци и вещества:** съгласно Директива 96/29/Евратом всяка държава членка трябва да направи задължително докладването за дейностите, при които има риск от йонизираща радиация. С оглед на възможните опасности в някои случаи такива дейности подлежат на предварително разрешение според решението на съответната държава членка. Превозите на радиоактивни отпадъци са обхванати от Регламент (Евратом) № 1493/93 на Съвета и [Директива 2006/117/Евратом на Съвета](#).
6. **Опаковки и отпадъци от опаковки:** [Директива 94/62/ЕО](#) обхваща всички опаковки на пазара в ЕС и всички отпадъци от опаковки – както използвани, така и произведени от индустриална, търговска, офис дейност, от магазини, услуги, домакинства или на друго ниво. Директивата изисква от държавите членки да предприемат мерки за превенция на формирането на отпадъци от опаковки и да разработят системи за повторно използване на опаковките. Директивата за изменение 2004/12/ЕО определя критерии и разяснява определението за „опаковка“. През ноември 2013 г. Комисията представи предложение за директива за намаляване на потреблението на леки пластмасови пликосе в ЕС. Парламентът прие своята позиция на първо четене на 16 април 2014 г. и разпоредбите ще бъдат договорени по време на осмия парламентарен мандат.
7. **Отпадъци от добивната промишленост:** Директивата относно управлението на отпадъците от миннодобивните индустрии (Директивата относно минните отпадъци, [2006/21/ЕО](#)) има за цел справянето със значимите рискове за околната среда и здравето, свързани с обема и потенциала на замърсяване на настоящите и историческите отпадъци от миннодобивната промишленост.

Г. Обработване и обезвреждане на отпадъци

1. **Използване на утайки от отпадъчни води в селското стопанство:** прогресивното прилагане на Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води във всички държави членки увеличава количествата на утайките от отпадъчни води, които изискват обезвреждане. Директива 86/278/ЕИО на Съвета регламентира използването на утайки от отпадъчни води в селското стопанство с цел опазване на околната среда (по-специално на почвата) и на човешкото здраве от тежки метали и други замърсители.
2. **Полихлорирани бифенили (ПХБ) и полихлорирани терфенили (ПХТ):** Директива 96/59/ЕО сближава законодателството на държавите членки относно контролираното обезвреждане на ПХБ и ПХТ, обеззаразяването или обезвреждането на оборудване, съдържащо ПХБ, и/или обезвреждането на използвани ПХБ, за да се елиминират напълно. Освен това Регламент (ЕО) № 850/2004 относно устойчивите органични замърсители обхваща ПХБ.
3. **Депа за отпадъци:** Директивата относно депонирането на отпадъци ([1999/31/ЕО](#)) има за цел превенцията или намаляването на неблагоприятните въздействия от депонирането върху околната среда, в частност върху повърхностните води, подпочвените води, почвата и въздуха, както и върху човешкото здраве. Директивата предвижда система за даване на разрешения за работа. Държавите членки трябва да докладват на Комисията на всеки три години относно прилагането на директивата. Прилагането все още продължава да е неудовлетворително, тъй като не всички разпоредби са транспонирани във всички държави членки и все още съществува голям брой незаконни депа.
4. **Изгаряне на отпадъци:** Директива 2000/76/ЕО относно изгарянето на отпадъците има за цел да предотврати или намали, доколкото е възможно, замърсяване на въздуха, водата и почвата, причинено от изгаряне или съвместно изгаряне на отпадъци. Считано от ноември 2010 г. тя беше отменена с Директива 2010/75/ЕС относно емисиите от промишлеността и свързани директиви.

Роля на Европейския парламент

Парламентът многократно призова за нов дневен ред за бъдещ европейски растеж, в чиято основа е ефективното използване на ресурсите, което би наложило някои радикални промени в нашите модели на производство и потребление. Начин на мислене, който е съсредоточен върху целия жизнен цикъл, следва да подобри използването на вторичните суровини и да създаде правилните икономически стимули за избягването на отпадъци и за повторното им използване.

По време на преговорите относно **Рамковата директива относно отпадъците** през 2008 г. Парламентът укрепил разпоредбите във връзка с целите за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване и с включването на петстепенна йерархия на отпадъците като „приоритетен ред“ заедно с изискванията за Комисията да докладва относно генерирането на отпадъци и превенцията на отпадъци в ЕС. По време на преговорите относно преработения текст на **директивите относно ОЕЕО и ОВЕЕО** Парламентът призова за по-амбициозни цели за събиране и обработване на ОЕЕО, разшири отговорността на производителите и

прие по-строги мерки по отношение на износа на ОЕЕО, като тежестта за доказване се носи от износителя. Парламентът успешно защити идеята, че на потребителите следва да бъде позволено да връщат малки уреди във всеки голям магазин, в който се продават електрически уреди, без да е необходимо да закупуват нов продукт.

При преговорите относно **Регламента на ЕС относно рециклирането на кораби** Парламентът засили изискванията за съоръженията за рециклиране на кораби да предприемат ясни мерки с цел предотвратяване на практиката на „разглобяване на морския бряг“. При преговорите относно **Регламента относно превози на отпадъци** Парламентът укрепи предложението с цел подобряване на базата от знания относно незаконните превози посредством включването на разпоредби относно извършването на оценка на риска с цел установяване на минималния брой изисквани проверки и на разпоредби, предоставящи повече правомощия на контролните органи.

Източник:

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/bg/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.4.7.html